

הנוף ה"טבעי"

יהלום-צור אדריכלי נוף

ליאור וולף / טלי וקסלר

ההתייחסות לנוף הטבעי של ישראל מבוססת כיום במידה רבה על מעשה ידי אדם - עבודתם של אדריכלי הנוף מתקופת ראשית המדינה. מרבית אדריכלי הנוף הפועלים כיום התחנכו על נוף הקיבוצים והגנים הלאומיים, שעליהם נכתבים בנוסטלגיה שירים, סיפורים ואגדות. משרד אדריכלי הנוף יהלום-צור שהוקם ב-1953, היה בין המשפיעים על התהווה נופה של הארץ. עבודה רצופה ועקבית של עשרות שנים הניבה רצף נופי אופייני, המהווה כר להתייחסות עתידית. דן צור שהלך לעולמו החדש ושותפו למשרד ליפא יהלום היו מעורבים ביצירת הגנים הלאומיים, קיבוצים, אתרי זיכרון וקמפוסים אוניברסיטאיים. על ברכיהם התחנכו דורות של אדריכלי נוף שבידיהם מופקד כיום עתיד הנוף הישראלי.

בתוך כך ראוי לציין את העבודה העוצמתית ביותר של המשרד - "בקעת הקהילות החרבות" ביד ושם.

ליפא פרש מעבודתו במשרד בשנת 1992 בהיותו בן 79. דן צור פרש מעבודתו בסוף שנת 2010 בהיותו בן 84. ניהול המשרד הועבר לידי ליאור וולף, שנכנס כשותף מנהל כבר בשנת 2006.

דן צור שב לאדמת קיבוץ נירים שהיה אחד ממייסדיו, שם הוא נטמן בטקס צנוע תחת עץ אלת הבטנה (פיסטוק), כשהוא מותיר אחריו נופים ירוקים בכל רחבי הארץ.

בטקס הענקת פרס ישראל אמר ליפא יהלום: "רק אם נשמור ולא ניטוש את הערכים המופלאים שנוצרו במשך הדורות - את היש הגדול שנוצר מתוך האין - באין מולדת, באין עצמאות, באין שטחים, רק אז יהיו לנו תקומה וייחוד בארץ הזו."

מותו של דן מסמל פרידה נוספת מדור המייסדים, המתחלף בהדרגה בדור צעיר של אדריכלי נוף שלא חווה את תחושת היצירה של יש מאין. חשוב שהם ידעו לשמר וליישם את הערכים ש"דור הענקים" הוריש, תוך התאמתו לרוח התקופה באמצעים העכשוויים העומדים לרשותו.

בעמוד השמאלי, למעלה: אחוזת הקבר של פולה ודויד בן גוריון, שדה בוקר, 1974. הקונספט של הגן הלאומי מבוסס על חזון "הפרחת השממה" של בן גוריון **למטה:** גן בן שפר, הרצליה, 2006. יצירת מקום חדש, תוך שימור העצים הקיימים.

יהלום-צור אדריכלי נוף

ההיכרות בין ליפא יהלום ודן צור החלה בשנת 1946 כאשר ליפא, שהיה אז הגנן הראשי של עיריית נתניה, קיבל לעבודה את דן לאחר סיום לימודיו בבית הספר החקלאי "מקווה ישראל". יהלום היה איש רוח - הוגה דעות, בעל יכולת התבוננות באדם ובטבע. הוא ידע לתת ביטוי להרהוריו ולשאלותיו תוך יצירת דיון פתוח אודות תפקידו כמתכנני נוף.

צור היה איש מעשה היודע לתרגם רעיונות מופשטים למציאות חדשה, איתה יצר מקומות חדשים באמצעות חומרים טבעיים - אבן וצמחייה. עבודתו נחבאת בתוך קפולי הקרקע, מחכה לגילוי וחקירה אינסופית.

החיבור המיוחד בין הרוח והיצירה הניב מגוון עשיר של פרויקטים בכל רחבי הארץ - פיסות נוף שבמרכזן עומד תמיד האדם. הכל בצניעות ללא יומרות צורניות והתחכמויות מזויפות, המאפיינות כיום את אדריכלות הנוף העכשווית - עשייה עקבית שזיכתה את השניים בשנת 1998 בפרס ישראל לאדריכלות נוף.

למרות שנושא הקיימות עלה למודעות בעולם התכנון רק בעשורים האחרונים, ראוי לציין שהנושא משתקף בעבודת המשרד כבר מראשית דרכו. כך למשל, גן גסטטר במכון ויצמן המאפשר איגום מי גשמים והשבתם לאדמה באמצעות קידוחי החדרה; אגני הניקוז בפארק כפר-סבא; ויצירת שלד ירוק באוניברסיטה הפתוחה ברעננה באמצעות צמחייה גלדנית השורדת ללא מים בתקופת הקיץ.

יצירתם הפשוטה והאסתטית של השניים התבטאה בדרך כלל בקומפוזיציה הרמונית, והגדרת חלל כמעט סמויה באמצעות הטופוגרפיה.

Top: Paula and David Ben Gurion's grave, Sde Boker, 1947.
The concept of this national park is based on David Ben Gurion's vision of a "desert in bloom."
Below: Ben Shefer garden, Herzeliya, 2006.
A new site making use of the old trees

